

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2023

David Žabokrtský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Tintin v Kongu: vývoj percepce belgického kolonialismu

Bakalářská práce

Autor práce: David Žabokrtský

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. srpna 2023

David Žabokrtský

Bibliografický záznam

ŽABOKRTSKÝ, David. *Tintin v Kongu: vývoj percepce belgického kolonialismu*. Praha, 2023. 97 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Rozsah práce:

58699 znaků včetně mezer

Abstrakt

Cílem práce, případové studie, je zachycení, a především zmapování historického a politického kontextu, který tento konkrétní Hergého komiks ovlivňuje, spolu s jeho interpretací – ať už ve smyslu dobového vnímání, vlivu na tehdejší společnost, pro kterou byl zejména tvořen, v kontrastu s jeho dnešním nahlížením, kdy tento komiks je veřejně kritizován a občas končí v oddělení knihoven určených dospělému čtenářstvu, ne-li v soudních síních, kde se mu dostává nařčení z rasismu a xenofobie. Komiksový příběh reportéra *Tintina v Kongu* vznikl ve 30. letech 20. století, na základě úspěchu příběhu popisujícího pobyt mladého reportéra v Sovětském svazu, a na žádost šéfredaktora belgického konzervativního pravicového časopisu *Le Vingtième Siècle (Dvacáté století)*, který Hergého požádal, aby mladému publiku poskytl aktuální vhled do Belgického Konga spolu s tehdejšími „přínosy“ belgické nadvlády pro konžské obyvatelstvo. Sám Hergé, který se plně ztotožňoval s postavou Tintina, tento příběh v čase pak několikrát přepracoval, aby byl v co nejmenším rozporu s dobovým nahlížením na obyvatele Konga, a dokonce se krátce před svou smrtí vyjádřil, že by celý příběh, kdyby jej psal znovu, koncipoval zcela jinak. V každém případě, je ale Tintinův příběh nutno prozkoumat, neboť právě na něm lze jasně zdokumentovat a osvětlit vývoj náhledu na různá historická klišé. A to je také téma, kterým se zabývá moje práce – konkrétně kontroverzí, z které je dnes Tintin v Kongu, reprezentant jedné éry obviňován, posunem jeho vnímání – včetně dobových stereotypů, v rámci časové osy 1931–2023. To vše s cílem otevřít debatu, i třeba na české půdě o koloniálním dědictví zemí, které jsou s námi ve společenství EU, a jeho dopadu na kolektivní paměť, které se sice našich končin úplně nedotýkají, ale o to spíše mohou přispět k téměř neexistující akademické debatě, zvláště pak svojí nestranností.

Abstract

The aim of this work, a case study, is to capture and above all to map the historical and political context that this specific Hergé comic is influenced by, together with its interpretation - whether in terms of contemporary or historical perception, influence on the society of the time, for which it was mainly created, in contrast with by his viewing today, when this comic is publicly criticized and sometimes ends up in the adult section of libraries, if not in courtrooms. The comic story of the reporter *Tintin in the Congo* was created in the 1930s, based on the success of a story describing the young reporter's stay in the Soviet Union, and at the request of the editor-in-chief of the Belgian conservative right-wing magazine *Le Vingtième Siècle (The Twentieth Century)*, who asked Hergé to give young readers an up-to-date insight into the

Belgian Congo along with the "benefits" of Belgian rule for the Congolese population. Hergé himself, who fully identified with the character of Tintin, reworked this story several times over time in order to make it contradict the contemporary view of the people of the Congo as little as possible, and even stated shortly before his death that if he wrote it again, the whole story would have been completely differently. In any case, Tintin's story must be explored, because it is precisely thanks to it that various historical clichés can be clearly documented and illuminated. And this is also the topic that my work (a case study) deals with – specifically, the controversy for which *Tintin in the Congo* is criticized today because of the substantial shift in perception since 1931. All this with the aim of opening a debate in the Czech academic space about the colonial heritage of the countries that are with us in the EU community, and its impact on the collective memory.

Klíčová slova

Hergé, Tintin, Kongo, Belgie, kolonialismus, rasismus, komiks, bande dessinée, historická reflexe

Keywords

Hergé, Tintin, Congo, Belgium, colonialism, racism, comics, bande dessinée, historical reflection

Title

Tintin in the Congo: The Evolution of the Perception of Belgian Colonialism

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí bakalářské práce, paní doktorce Tomalové, za odborné vedení, cenné rady a trpělivost, kterou se mnou měla při vzniku mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1. Zrod belgického kolonialismu	3
1.1. Fungování Svobodného konžského státu	6
1.2. Předání Konga Belgii a vznik koloniální propagandy	8
1.3. Poválečné období a dekolonizace	10
2. Hergé, Tintin a okolnosti jeho vzniku	10
2.1. Vznik Tintina	12
2.2. Tintinova raná dobrodružství	13
3. Tintin v Kongu, odraz dobových stereotypů	16
3.1. Konžská fauna a flora v Hergého komiksu	18
3.2. Hergé a jeho vztah ke kolonialismu	19
3.3. Kritika Tintina v Kongu	20
4. Postkoloniální vnímání kolonialismu	21
4.1. Střet Belgie s koloniální historií	23
4.2. Tintin a koloniální dědictví	24
4.3. Mondondo versus Tintin	25
4.4. Ústup od kritického pohledu na kolonialismus	25
4.5. Black Lives Matter v Belgii	26
Závěr	28
Summary	30
Použitá literatura	31
Seznam příloh	35

Úvod

Kolonialismus je dnes pro Belgii, stejně jako pro většinu zemí západní Evropy, významnou a hojně diskutovanou součástí její historie. Vzpomínky na kolonialismus a historická fakta jsou mnohdy palčivá a v případě Belgie není příliš snadné se s nimi zpětně vyrovnat. Součástí koloniálního dědictví Belgie je i komiks *Tintin au Congo* (*Tintin v Kongu*), který ve 30. letech 20. století stvořil proslulý belgický autor Hergé. Toto dílo patří k jeho dodnes nejprodávanějším a nejčtenějším komiksům. A tím je i stále aktuálním.

Dílo Hergého, tolik oblíbené dětským i dospělým čtenářstvím, jak dnes nejen tintinofilové dávno tuší, může rovněž vyvolat značnou kontroverzi, zejména pak album *Tintin v Kongu*. Právě kontroverzi v tomto díle bych se ve své práci chtěl věnovat. Stejně tak bych rád zmapoval pohled na koloniální minulost Belgie nejen očima Tintina – tedy samotného Hergého, ale rovněž optikou současných historiků. Rád bych též zohlednil hlasy nynějších bojovníků za lidská práva, odpůrců xenofobie a rasismu, proti kterým v mnohých případech stojí belgická justice.

Též bych rád zpochybnil pohled, který evropské společnosti mohly mít na Afriku a Afričany ve 30. letech minulého století. Rovněž bych se rád pozastavil nad stereotypy o Africe, které existovaly v západních společnostech 30. let dvacátého století, zejména nad koloniálními stereotypy.

Tintin v Kongu se taktéž pokusím zasadit do dvojího kontextu, historického i biografického ve vztahu k životu a dílu Hergého. Když Hergé píše a kreslí *Tintin v Kongu*, datuje se rok 1930; dobrodružství bylo publikováno v *Petit Vingtième* (*Malé dvacáté*) opata Walleze od 5. června 1930.¹

Tento rok byl také rokem rozkvětu evropských koloniálních říší, kdy ještě nenastal čas k celospolečenské kritice kolonialismu v Evropě, neboť kolonie v té době byly považovány za jeden ze základních stavebních kamenů velikých evropských národů. Konečně, zde docházelo k naplnění příslibů, které přineslo šestnácté století. Evropa nadále dominovala světu, byť jí válka 1914–1918 velmi vážně otřásla. Toto byl i případ Belgie, jak ukazuji v první kapitole.

V roce 1877 získal osobní vlastnictví Konga, jež bylo oficiálně stvrzeno ostatními evropskými státy na kongresu v Berlíně, který se konal 26. února 1885. Na tomto kongresu bylo rozhodnuto

¹ Pierre Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin* (New York, Oxford University Press), 28.

o konečném rozdělení Afriky evropskými mocnostmi. Leopold II. tak mohl v poklidu nastolit velmi rigidní koloniální systém orientovaný na intenzivní těžbu kaučuku.²

V tomto kontextu je také třeba na *Tintina v Kongu* nahlížet a propojit ho s naivitou, politickou nezkušeností a nedostatkem odstupu samotného Hergého, kterému v době vzniku alba bylo pouhých 23 let, čemuž se věnuji ve druhé kapitole.

Jeho absence kritického odstupu a přemíra vlivu tehdejšího kulturního prostředí, ve kterém Hergé žil, zejména pak působení jeho tehdejšího šéfa, opata Walleze, ředitele časopisu *Le Vingtième Siècle*, katolických novin, silně poplatných tehdejšímu buržoaznímu pravicovému kruhům, jsou zcela jistě příčinou, proč byl *Tintin v Kongu* modelován k obrazu své epochy.

Pierre Assouline výše zmíněné ve své biografii věnované Hergému podtrhuje, že vydání *Tintina v Kongu* probíhá bez kontroverzí, a to z dobrého důvodu: jeho duch dokonale odpovídá duchu doby.³

O čtyřicet let později toto už neplatí a od 70. let 20. století se již objevuje téma základního paternalismu a rasismu. Ten se pak stává jedním z klíčových prvků dialogu mezi Hergém a Numou Sadoulem, dialogu, který vychází v roce 1975 pod názvem *Tintin et moi (Tintin a já)*.⁴

Téma koloniální historie se do všeobecného povědomí v Belgii dostává od 90. let 20. století a na koloniální minulost i *Tintina v Kongu* se začíná nahlížet mnohem kritičtěji. Situace je už zcela jiná v roce 2007⁵, kdy student Bienvenu Mbutu Mondondo, původem z Konga, předstupuje před belgický soud, aby obhájil svou žádost o zákaz prodeje alba *Tintin v Kongu* pro jeho rasismus a xenofobii.⁶

Tyto jednotlivé momenty, spolu s dalšími zkoumanými událostmi v kapitolách 3 a 4, by pak v mé práci měly poskytnout zamyšlení nad rozdílným vnímáním díla v závislosti na době a společnosti, kterého je třeba, abychom pochopili nevoli, kterou mohlo vzbudit toto druhé album Tintinových dobrodružství v našem 21. století, a přesto zůstat jedním z nejprodávanějších.

² Guy Vanthemscche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, in *Europe and the World in European Historiography*, ed. Csaba Lévai (Pisa: Edizioni Plus), 90.

³ Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin*, 28.

⁴ Eudes Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, *Études* 417, (červenec–srpen 2012): 81, <https://doi.org/10.3917/etu.4167.0075> (staženo 15. května).

⁵ Idesbald Goddeeris, „Colonial Streets and Statues: Postcolonial Belgium in the Public Space“, *Postcolonial Studies* 18, č. 4 (2015): 401, <https://doi.org/10.1080/13688790.2015.1191986> (staženo 16. června 2023).

⁶ Jogchum Vrielink, „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“, *International Journal of Discrimination and the Law* 12, č. 2 (červen 2012): 99–100.

Nutno dodat, že moje práce staví na kvalitativním výzkumu, konkrétně na případové studii, která vychází zejména ze dvou stěžejních materiálů primární literatury, a to: biografie Pierra Assoulinea: *The Man Who Created Tintin*, která poskytuje vhled do Hergého myšlení a pak dílo Guy Vanthemsheho: *Belgium and the Congo 1885–1980*, které skýtá nosnou konstrukci mých kapitol 4.1–4.4.

Ostatní informace čerpám zejména ze zahraničních odborných článků, neboť české prostředí nemá odborných textů k tomuto tématu. Tento fakt vidím jako mírně problematický, potažmo jako úskalí, se kterým jsem se musel během psaní své práce potýkat. Na druhou stranu, moje práce může být v tomto ohledu přispěním k bližšímu prozkoumání této problematiky z české strany.

1. Zrod belgického kolonialismu

Příběh belgického kolonialismu se začal psát v polovině 19. století a je úzce spjat s osobou druhého belgického krále Leopolda II. Způsob, jakým Belgie přišla ke koloniálnímu panství, však byl v evropském kontextu zcela ojedinělý.⁷ Od chvíle, kdy se Belgie osamostatnila v roce 1830, bylo v zájmu jejím i všech evropských velmocí, aby zůstala striktně neutrální.⁸ Koloniální rivalita mezi evropskými velmocemi se s postupem času, v průběhu 19. století, stupňovala a jakékoliv zásahy do koloniální politiky ze strany Belgie měly potenciál ohrozit její ekonomické zájmy, politickou pozici v Evropě nebo dokonce způsobit její totální zánik. Z těchto důvodů nebyla pro Belgii kolonizace nikterak zajímavá.⁹

První belgický král Leopold I. se pokoušel v Belgii probudit koloniální cítění, ale veškeré jeho snahy byly marné. Na jeho úsilí úspěšně navázal až jeho syn Leopold II, jenž byl velkým cestovatelem, ve kterém se zrodil takřka obsesivní zájem o zámoří.¹⁰ Myšlení Leopolda II. bylo v přímém souladu s obdobím takzvaného nového imperialismu druhé poloviny 19. století. Ohromný technologický a průmyslový pokrok Evropy se spojil s důvěrou Evropanů v jejich kulturní a rasovou nadřazenost, což vyvolalo novou vlnu koloniální expanze do Afriky a jihovýchodní Asie. Proto, když se Leopold II. stal roku 1865 belgickým králem, usedl na trůn s neochvějnou touhou získat alespoň jednu zámořskou kolonii.¹¹

⁷ Julien Bobineau, „The Historical Taboo: Colonial Discourses and Postcolonial Identities in Belgium“, *Werkwinkel* 12, č.1 (2017): 109, <https://doi.org/10.1515/werk-2017-0007109> (staženo 16. června 2023).

⁸ Guy Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 14.

⁹ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 15.

¹⁰ *Ibidem*, 17.

¹¹ Matthew G. Standard, „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“ in *The Leopard, the Lion and the Cock* (Leuven University Press, 2023): 39.

Motivy belgického krále byly komplexní a nešlo pouze o obohacení sebe sama, ačkoliv potenciální bohatství bylo primárním důvodem jeho úsilí. Leopoldův koloniální projekt však zároveň nesl i jistou socio-politickou dimenzi. Belgie byla mladou zemí, která se musela vyrovnávat s nejednotou své dvojnárodnostní populace a politickými proměnami, které Evropu v 19. století provázely. Navíc byla Belgie roku 1839 okleštěna o část Limburska a Lucembursko, což bylo pro Belgii potupou, jež podtrhovala nejistotu panující okolo legitimacy její existence. Z tohoto důvodu se zámořská expanze zdála jako možnost belgickou společnost sjednotit, navrátit jí její hrdost a posílit společnou identitu.¹²

Belgické úřady a belgičtí obchodníci byly vůči Leopoldově úsilí značně skeptičtí, ale král se nenechal odradit. V průběhu let se Leopold II. pokoušel pro Belgii získat kolonii hned několikrát. Mezi jeho rané koloniální experimenty patřily například Filipíny, Taiwan, Maroko, Angola, Etiopie nebo Šalamounovy ostrovy. Leopold tato území chtěl buď odkoupit, pronajmout si je nebo na nich vytvořit jakousi formu samostatného státu, kterému by poté vládl. Všechny tyto prvotní pokusy však skončily nezdarem.¹³

V polovině 70. let 19. století začali Evropané pronikat do doposud takřka neprozkoumané střední Afriky, čímž se belgickému králi opět naskytl možnost začít s další, koloniální iniciativou, která nakonec překvapivě uspěla.¹⁴ Leopold II. se zájmem sledoval průzkumné cesty světových cestovatelů do srdce Afriky a rozhodl se je využít ve svůj prospěch.¹⁵ Roku 1876 Leopold II. v Bruselu uspořádal Mezinárodní geografickou konferenci a v návaznosti na ni byla v čele s Leopoldem II. založena Association internationale africaine (Mezinárodní africká asociace), jež měla oficiálně sloužit pro humanitární a vědecké účely.¹⁶

V Leopoldově koloniálním projektu sehrál roli i světoznámý cestovatel Henry Morton Stanley, který mezi lety 1874 a 1877 podnikl svou legendární trans-africkou expedici. Po svém návratu do Evropy se Stanley pokusil získat ve Velké Británii finance na prozkoumání povodí řeky Kongo, ale byl odmítnut. Této příležitosti se chopil Leopold II. a Stanley vstoupil do služeb jedné z dalších Leopoldových organizací s názvem Comité d'études du Haut-Congo (Studijní komise horního Konga).¹⁷ V roce 1879 pronikl Stanley se svou skupinou do povodí Konga a dorazili až k dnešnímu Kisangani a po cestě byly vytvářeny základny pod záštitou Comité

¹² Vincent Viaene, „King Leopold's Imperialism and the Origins of the Belgian Colonial Party, 1860–1905”, *The Journal of Modern History* 80, č. 4 (prosinec 2008): 753–754, <https://doi.org/10.1086/591110>.

¹³ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 18.

¹⁴ *Ibidem*, 18.

¹⁵ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 19.

¹⁶ *Ibidem*, 19.

¹⁷ *Ibidem*, 19.

d'études du Haut-Congo. Belgický král tuto organizaci však rychle rozpustil a nahradil takzvanou Association internationale du Congo (Mezinárodní konžské asociace). Leopold naschvál udržoval zmatek, který panoval okolo jeho četných organizací, aby zakryl své převážně nealtruistické komerční motivy.¹⁸

Leopold II. se při tvorbě své koloniální politiky nedržel žádné konkrétní formule či pravidel a svůj projekt neustále přizpůsoboval současné situaci.¹⁹ Leopold původně neměl v úmyslu Kongo přímo ovládnout, ale pouze z něj ekonomicky těžit.²⁰ Okolo roku 1882 se však v Kongu začal angažovat cestovatel Pierre Savorgnan de Brazza, který jednal ve jménu Francie. Leopoldova čistě komerční vize se nemohla srovnávat se snahami o kolonizaci ze strany v regionu již etablované velmoci. Z tohoto důvodu se Leopold rozhodl pro Association internationale du Congo získat uznání od vůdců evropských států i konžských kmenů.²¹ Nakonec Leopold díky svému ohromnému majetku a někdy riskantní a troufalé diplomacii dokázal využít koloniální rivalitu velmocí ve svůj prospěch. Roku 1885 uznali účastníci Berlínské konference suverenitu Association internationale du Congo nad Kongem a Leopold se stal vládcem takzvaného État Indépendant du Congo (Svobodného Konžského státu).²²

Příloha 1: Karikatura Leopolda II. (uprostřed) a účastníků Berlínské konference z roku 1884

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cartoon_depicting_Leopold_2_and_other_emperial_powers_at_Berlin_conference_1884.jpg (staženo 31. července 2023).

¹⁸ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 20.

¹⁹ Ibidem, 17.

²⁰ Ibidem, 18.

²¹ Ibidem, 20.

²² Guy Vanthemsche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, in *Europe and the World in European Historiography*, ed. Csaba Lévai (Pisa: Edizioni Plus), 90.

1.1. Fungování Svobodného konžského státu

Nově vzniklý stát v srdci Afriky se oproti ostatním koloniím vyznačoval především tím, že nespadal pod správu státu, nýbrž byl soukromým majetkem belgického krále.²³ Co se týče správy Konga, se Leopold II. nechal inspirovat převážně kolonií Nizozemské východní Indie, jejíž správa měla za cíl generovat co největší příjmy za cenu nejnižší možné investice. Z tohoto důvodu neměl Leopold II. zájem o masové osidlování Konga osadníky z Belgie a preferoval lokální exploataci řízenou přímo z metropole vykonávanou malým počtem Evropanů na místě.²⁴ Leopold pro své účely v Kongu zaměstnával Belgičany, ale i mnoho cizinců, mezi nimiž byl například i polsko-britský spisovatel Joseph Conrad. Velká část pracovníků tamější ozbrojené složky, takzvané Force publique, pocházela ze Švýcarska a Skandinávie a většina lékařů byli Italové.²⁵

Zatímco v Belgii zdědil Leopold II. konstituční monarchii, která jej značně omezovala, a ačkoliv se různými způsoby snažil vládu obházet ve snaze posílit svou moc a autoritu, stále se musel potýkat s protitlakem ze strany belgických politiků. Jelikož ale Kongo náleželo jemu a ne Belgii, neexistovaly žádné struktury, které by mu svazovaly ruce.²⁶ Leopoldovu vládu nad Kongem sice musel dle ústavy schválit belgický parlament, Svobodný konžský stát však byl od Belgie důrazně politicky oddělen. Majoritní část samotné belgické populace prozatím o Leopoldovu kolonii nejevila zájem a belgičtí finančníci a průmyslníci raději investovali doma nebo na jiných evropských trzích.²⁷

Zprvu bylo po vzniku Svobodného konžského státu na jeho území potřeba „zjednat pořádek“. V Kongu před příchodem Belgičanů působili arabsko-svahilští obchodníci a otrokáři, kteří dominovali východnímu Kongu. Leopold boj Force publique s konžskou populací tudíž prezentoval jako vysvobození bezmocných Afričanů z područí zlých muslimských otrokářů. Dle oficiálního narativu vedl Leopold humanitární boj za civilizaci a nejednalo se o pouhé

²³ Georgi Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, *European Politics and Society* 21, č. 3 (2020): 293, <https://doi.org/10.1080/23745118.2019.1645422> (staženo 8. června 2023).

²⁴ Standard, „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“, 39–41.

Vincent Viaene, „King Leopold’s Imperialism and the Origins of the Belgian Colonial Party, 1860–1905“, 750–751.

²⁵ Standard, „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“, 40.

²⁶ Bruce Bueno de Mesquita, „Leopold II. and the Selectorate: An Account in contrast to a Racial Explanation“, *Historical Social Research* 32, č. 4 (2007): 210, 213–215, <https://www.jstor.org/stable/20762247> (staženo 29. června 2023).

²⁷ Standard, „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“, 39–40.

dobývání.²⁸ Ve skutečnosti byl však pro Leopolda boj proti otrokářství pouhou zástěrkou určenou ke skrytí jeho skutečných ambic.²⁹

Průzkumné expedice a vojenská tažení v Kongu si však žádala značné množství financí. V Kongu bylo také zapotřebí vybudovat rozsáhlou infrastrukturu, jelikož doposud žádná neexistovala. Výstavba nové železnice z Léopoldville do Matadi byla také velmi nákladná a Kongo se pro Leopolda stalo neúnosnou finanční zátěží. Z tohoto důvodu si byl Leopold nucen vyžádat půjčku od belgické vlády. Aby vyrovnal rozpočet své kolonie, zavedl Leopold v Kongu takzvaný systémé domanial, v jehož důsledku byla veškerá tamější půda, kterou domorodci nevyužívali, převedena do vlastnictví státu.³⁰ Hlavní následky tohoto systému se začaly projevovat v 90. letech 19. století, kdy se slonovina, a hlavně kaučuk staly vysoce výdělečnými. Král a soukromé společnosti operující v Kongu dělaly vše proto, aby maximalizovaly výdělek a v Kongu vznikl nemilosrdný systém nucených prací a násilí určeného ke zlomení odporu ze strany domorodců.³¹

Během kaučukového boomu členové Force publique loupili ve vesnicích a brali si ženy a děti jako rukojmí, které propustili pouze v případě, že muži z vesnice sklidili požadované množství kaučuku. Pokud se tak nestalo, rukojmí byli povražděni. Podmínky, za kterých byli rukojmí vězněni, byly nelidské a lidé trpěli podvýživou a špatnou hygienou, zároveň pravidelně docházelo k jejich mučení a znásilňování. Zločinů se však nedopouštěli pouze Evropané, ale i Afričané, kteří byli ve službách krále. Například domorodí členové Force publique měli za úkol nadřizným nosit ruce zabitých, jako důkaz vykonaného rozkazu. Výměnou za ně pak dostali patrony do svých zbraní. Domorodí žoldněři patrony však využívali i k lovu zvěře, což způsobilo to, že se ruce začaly odřezávat i živým domorodcům, ty se potom udily, aby déle vydržely a šlo je použít vícekrát.³²

Popravy, represe a masové vraždění se v Kongu staly každodenností, ale nezůstaly utajeny navždy. Díky fotografiím a svědectvím novinářů a misionářů se informace o dění v Kongu dostaly do Evropy. Britský konzul v Kongu Roger Casement sepsal zprávu, ve které potvrdil brutální povahu Leopoldova afrického režimu.³³ Roku 1904 Roger Casement a britský pacifista Edmund Dene Morel založili takzvanou Congo Reform Association (Sdružení pro reformu

²⁸ Standard, „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“, 41.

²⁹ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 22.

³⁰ *Ibidem*, 22.

³¹ *Ibidem*, 23.

³² Julien Bobineau, „The Historical Taboo: Colonial Discourses and Postcolonial Identities in Belgium“, 109–110.

³³ Vanthemsche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, 90.

Konga), skrze kterou vedli protestní kampaň proti Leopoldově vládě v Kongu, což vyvolalo emoce jak v Británii, tak v zahraničí. Leopold a jeho spolupracovníci se rozhodli odpovědět proti-kampaní, ve které tvrdili, že prohlášení Congo Reform Association jsou nepodložená, a že jde pouze o snahu Velké Británie kolonii převzít. Leopold byl nakonec donucen vytvořit vyšetřovací komisi, která, v nesouladu s očekáváním, tvrzení Congo Reform Association potvrdila.³⁴ Roku 1908 Leopold podlehl nátlaku diplomatů a veřejnosti, a byl nucen se Konga vzdát.³⁵ Období Svobodného konžského státu je stěžejní a dodnes nejdiskutovanější periodou belgického kolonialismu.

Příloha 2: Karikatura Leopolda II. s imaginární branou do Konga nesoucí nápis „Soukromý pozemek, zákaz vstupu filantropům.“ z roku 1906

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cartoon_by_British_caricaturist_%27Francis_Carruthers_Gould%27_depicting_King_Leopold_2,_and_Congo_Free_State.jpg (staženo 31. července 2023).

1.2 Předání Konga Belgii a vznik koloniální propagandy

V mezidobí však v Belgii vznikla koloniální lobby a belgičtí investoři již měli v Kongu své investice. Z tohoto důvodu bylo pro Belgii nemyslitelné, aby se Konga vzdala ve prospěch cizí koloniální mocnosti. Proto byl Svobodný konžský stát anektován, čímž vzniklo Belgické Kongo.³⁶ Belgické úřady se snažily vymýtit nejhorší aspekty Leopoldova systému, ale nucená práce nikdy kompletně nezankla. Místní obyvatelé byli pobízeni, aby pracovali zdarma alespoň pár dní v týdnu až do konce koloniální nadvlády.³⁷

³⁴ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 26.

³⁵ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 293.

³⁶ *Ibidem*, 293–294.

³⁷ Vanthemsche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, 91.

Novou éru Belgického kolonialismu kromě dílčích reforem doprovázel i vznik koloniální propagandy, skrze niž měla belgická populace zapomenout na excesy Leopolda II.³⁸ Všechny koloniální mocnosti se snažily o propagaci svých zámořských aktivit, a to jak doma, tak v zahraničí. Mnohé studie zpětně dokázaly, že koloniální propaganda měla v Evropě nezanedbatelný dopad a dokázala ovlivnit četné aspekty evropské společnosti.³⁹ Všechny variace evropské koloniální propagandy měly mnoho společných rysů. Specifikem té belgické však bylo to, že Kongo bylo prezentováno jako modelová kolonie a Leopold II. jako kolonizační génius.⁴⁰

Leopold II. zemřel roku 1909, krátce po předání Konga belgickému státu a téměř okamžitě se stal velebenějším než za svého života.⁴¹ Leopold II. byl za své vlády kontroverzní osobností a mnohé aspekty jeho panování i života byly často kritizovány.⁴² Po jeho smrti však v Belgii vznikl kult osobnosti, který oslavoval zejména jeho koloniální angažmá a upozadoval veškeré stinné stránky, které s ním byly spojeny. Leopold II. byl po své smrti prezentován jako génius, kterýž přes veškerý odpor a nezájem svých poddaných dokázal pro Belgii získat zámořské teritorium. Tento narativ se velmi rychle stal oficiální pozicí belgické vlády i diplomacie. Smyslem koloniální propagandy bylo vyvolat v belgické populaci pro-koloniální a vlastenecké cítění, které by překlenulo jazykové a kulturní bariéry mezi Vlány a Valony.⁴³

Koloniální propaganda byla v Belgii šířena zejména skrze školy, učebnice, muzea a výstavy, ale její součástí se stala i dobová literatura. Již za vlády Leopolda II. vzniklo o Kongu mnoho pseudovědeckých studií a polo-fiktivních děl mapujících konžská „dobrodružství“ evropských cestovatelů a misionářů. Skrze tato díla vznikl precedens jejich hrdinného vyobrazování v oficiálním diskurzu a literatuře.⁴⁴ Kolonizace Belgickou literaturu ovlivnila, ale autoři belgické koloniální literatury nepatří mezi ty nejznámější například narozdíl od britského Rudyarda Kiplinga. Nejvlivnějším literárním útwarem, na kterém kolonialismus v Belgii zanechal otisk, byly díky jejich čtenosti komiksy, z nichž nejznámějším a nejčtenějším je dodnes *Tintin v Kongu* z roku 1930.⁴⁵

³⁸ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 26.

³⁹ *Ibidem*, 68.

⁴⁰ *Ibidem*, 70–71.

⁴¹ *Ibidem*, 26.

⁴² *Ibidem*, 52.

⁴³ Vanthemsche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, 91–92.

⁴⁴ *Ibidem*, 92.

⁴⁵ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 74–75.

Příloha 3: Plakát inzerující belgickou koloniální loterií z roku 1935

Zdroj: <https://www.eyemagazine.com/feature/article/icons-of-oppression> (staženo 31. července 2023).

1.3 Poválečné období a dekolonizace

V poválečném období, po dobu posledních 15 let belgické vlády v Kongu, byl charakteristický rozmach těžebního průmyslu a zemědělství, podporovaný vysokými cenami komodit na světových trzích. Veřejné i soukromé investice šly též nahoru, což podpořilo růst konžské ekonomiky. V Kongu se stavěla nová infrastruktura, stoupala kupní síla a životní standard tamějšího obyvatel. Kongo se dokonce stalo africkým lídrem v oblasti školství. Belgická vláda se těmito úspěchy chlubila a využívala je k ospravedlnění jejích koloniálních aktivit.⁴⁶ Program upozadování a odmítání zločinů spáchaných Leopoldem II. však zůstal v běhu.⁴⁷ Belgické orgány se ale zároveň snažily zabránit vzniku vzdělané elity v Kongu a jen malá část konžského obyvatelstva, jíž byli takzvaní évolués, měla možnost studovat na středních školách. Tento přístup k vzdělávání Konžanů však vedl k tomu, že v momentě osamostatnění Konga, neexistovala společenská vrstva, která by vládu mohla převzít.⁴⁸

⁴⁶ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 31.

⁴⁷ Vanthemsche, „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“, 94.

⁴⁸ *Ibidem*, 91.

V 50. letech už Belgie přestávala mít kapacitu pro udržení koloniálního impéria, ale teprve v roce 1959, kdy v Kongu začaly první protikoloniální bouře, přišla belgická vláda s plánem konžské nezávislosti. Kongo se osamostatnilo 30. června 1960, ale kvůli nízké připravenosti přišla nová vlna násilí a nepokojů vedoucí k občanské válce. Tato takzvaná konžská krize (1960–1965) byla úzce spjatá s probíhající studenou válkou. Belgie sledovala své vlastní zájmy a podporovala spřátelená separatistická hnutí v Katanze a Jižním Kasaji kvůli nerostnému bohatství, které se na jejich území nacházelo. Během krize byl rovněž zavražděn konžský předseda vlády Patrice Lumumba, jehož smrt zůstala dlouhé roky nevyjasněnou a stala se symbolem kolapsu konžské dekolonizace.⁴⁹

2. Hergé, Tintin a okolnosti jeho vzniku

Hergé, vlastním jménem Georges Prosper Remi, se narodil 22. května roku 1907 v Belgickém Etterbeeku nedaleko hlavního města Bruselu do katolické vlámsko-valonské rodiny. Sám Hergé, o sobě proto tvrdil, že byl „syntetickým Belgičanem“. Hergé se tudíž necítil být Valonem či Vlámem a považoval se za člověka Belgické národnosti. To je důležité z pohledu vnímání jeho díla v Belgii, která je dnes výrazněji rozdělena dle národnostních a jazykových hranic.⁵⁰ Hergé se během svého života stal klíčovým představitelem francouzsko-belgického komiksového žánru bande dessinée, který je i dnes jedním ze tří hlavních komiksových komplexů spolu s americkými komiksy a japonskou mangou.⁵¹ Hergého význam lze spatřovat v tom, že proměnil evropskou komiksovou tvorbu převzetím textových bublin z amerických komiksů. Zároveň byl autorem vlastního stylu „ligne claire“ (jasné linky), který propojil jednoduché a snadno rozpoznatelné postavy s realisticky vyhlížejícími scenériemi.⁵² Dodnes zůstává Tintin relevantním a populárním dílem jak ve frankofonních zemích, tak ve zbytku světa.⁵³ Savkar Altinel o Tintinovi hovoří jako o prvním pan-evropském hrdinovi, jehož osobnost a příběhy nabízí náhled do citění jak Belgičanů, tak Evropanů jako celku⁵⁴

Hergé roku 1925 začal působit v časopise *Le Vingtième Siècle* (Dvacáté století). Časopis *Le Vingtième Siècle* byl ve své době v Belgii významným periodikem, jehož hlavními čtenáři byli

⁴⁹ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 294.

⁵⁰ Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin*, 3.

⁵¹ Oliver Dunnett, „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“, *Social & Cultural Geography* 10, č. 5 (srpen 2009): 584, <https://doi.org/10.1080/14649360902974449> (staženo 8. června 2023).

⁵² Nancy R. Hunt, „Tintin and the Interruptions of Congolese Comics“, in *Images and Empires: Visuality in Colonial and Postcolonial Africa*, ed. Paul S. Landau a Deborah Kaspin (Berkeley: University of California Press 2002), 92.

⁵³ Dunnett, „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“, 583.

⁵⁴ *Ibidem*, 595.

burzovní spekulanti, podnikatelé, ale hlavně katolická a konzervativní střední a vyšší třída. *Le Vingtième Siècle* nebyl zaměřený pouze na katolickou víru. Obsah časopisu, v němž působil i známý belgický fašista Léon Degrelle, byl často kritický vůči belgickým politikům a modernitě. Články v něm publikované, byly protkány nacionalismem, antisemitismem a tvrdým antikomunismem. Šéfredaktorem tohoto časopisu byl katolický kněz Norbert Wallez. Wallez se vyznačoval politickou neústupností, kritickým postojem k demokracii a nacionalismem. Po fašistickém pochodu na Řím v roce 1922, Wallez dokonce navštívil Benita Mussoliniho. Od tohoto setkání byl Wallez přesvědčeným přívržencem fašismu.⁵⁵

2.1 Vznik Tintina

V mládí byl pro Hergého kněz Wallez v mnoha ohledech mentorem a vzorem, o kterém i přes všechny negativní vlastnosti Hergé na sklonku života prohlásil, že mu je dlužný za vše, co dokázal.⁵⁶ Blízký vztah těchto dvou mužů se také odrazil na samotném hrdinovi Hergého komiksů. Wallez se roku 1928 rozhodl vytvořit pro svůj časopis dětskou přílohu, jejíž šéfredaktorem se stal právě Hergé.⁵⁷ Norbert Wallez si přál, aby Hergé pro *Le Petit Vingtième (Malé dvacáté)* vytvořil hrdinu, který by reprezentoval „katolické ctnosti“ a měl psa.⁵⁸ Hergé, pro jeho skautskou minulost Tintina obdařil kvalitami opravdového skautského dobrodruha, nejdůležitější pro něj však bylo, aby se s Tintinem mohli čtenáři co nejnázve ztotožnit. Proto se Hergé rozhodl Tintina nakreslit jako průměrného evropského mladíka neurčitého původu i vzhledu, u nějž neznáme ani jeho příjmení.⁵⁹

Tintin však není pouze amalgámem Wallezových přání a Hergého skautského dětství, nýbrž je do jisté míry ovlivněn i evropským kolonialismem. Ke konci 19. století se začaly v evropských novinách tisknout svědectví a zkušenosti evropských cestovatelů a dobrodruhů z Afriky. Například cesty slavného Henryho Mortona Stanleyho byly popisovány jako něco mezi dobrodružnou výpravou a vojenským tažením. Skrze noviny a propagandu tak vznikl obraz nesobeckého a odvážného cestovatele-dobrodruha. Tento typ postavy se v raném 20. století stal velmi populárním a bezpochyby Hergého ovlivnil při jeho tvorbě.⁶⁰ Tintin se v některých ohledech skutečně podobá již zmíněnému Stanleyemu například v tom, že je prezentován jako cestující zpravodaj. V momentě, kdy Tintin dopluje to Konga, začíná jeho konžské putování

⁵⁵ Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin*, 11–13, 17.

⁵⁶ *Ibidem*, 13.

⁵⁷ *Ibidem*, 16–17.

⁵⁸ *Ibidem*, 21.

⁵⁹ Dunnett, „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“, 586.

⁶⁰ *Ibidem*, 586.

na stejném místě jako cesta, kterou podnikl Stanley, tedy v městečku Matadi. Když Tintin přijde do kontaktu s jistým domorodým vůdcem, je osloven „Boula Matari“, což je odkazem na Stanleyho přezdívku „Bula Matadi“ (Lamač kamenů), kterou si v Kongu vysloužil.⁶¹

2.2 Tintinova raná dobrodružství

První Tintinův příběh, ve kterém však prozatím do Konga nezavítal, vyšel 1. listopadu 1928.⁶² Téma Tintinova prvního dobrodružství také určil Wallez. Jakožto zarytý antikomunista si přál, aby tématem byl Sovětský svaz a vše, co s ním bylo dle jeho soudu v nepořádku. První série komiksů nesoucí název *Les Aventures de Tintin, reporter du « Petit Vingtième », au pays des Soviets (Dobrodružství Tintina, reportéra „Malého dvacátého“ v zemi Sovětů)* je plná chudoby, hladu, teroru a represálií. Ačkoliv v Sovětském svazu právě skutečně začínalo období Stalinovy kruté kolektivizace, byl Hergé též ovlivněn názory ředitele Walleze. Hergé při jeho tvorbě čerpal z jeho publikací, ale i z informací od francouzského novináře Alberta Londrese a belgického diplomata Josepha Douilleta, kteří v té době byli hlavními frankofonními zdroji svědectví ze Sovětského svazu.⁶³ Sám Hergé později přiznal, že jeho raná tvorba, včetně Tintinova prvního dobrodružství, je plná katolických předsudků. Zároveň je však nutno říci, že *Tintin au pays des Soviets* skutečně odrážel pohled většiny belgické společnosti na Sovětský svaz.⁶⁴

Příloha 4: Sovětský funkcionář popisující „krásy bolševismu“ před delegací anglických komunistů v Hergého prvním albu *Tintin au pays des soviets*

Zdroj: <https://www.courrier.am/fr/content/arts-et-culture/%C2%AB-tintin-au-pays-des-soviets-%C2%BB-album-mythique-c-%C3%A9-%C3%A8bre-ses-90-ans> (staženo 31. července 2023).

⁶¹ Dunnett, „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“, 588–590.

⁶² Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin*, 16–17.

⁶³ Ibidem, 22–23.

⁶⁴ Ibidem, 23.

Po úspěšném dokončení *Tintina v Sovětském svazu* chtěl Hergé, aby se Tintin na další cestu vydal do Ameriky. To však bylo v nesouladu s tím, co měl v úmyslu jeho šéf Norbert Wallez. Ten si přál mladým čtenářům přiblížit a zpropagovat belgickou civilizační misi v Kongu, Tintin se proto musel vydat tam.⁶⁵

Příloha 5: Titulní strana časopisu *Le Petit Vingtième* z 29. května 1930 upozorňující na nadcházející vydání prvního dílu *Tintin au Congo*

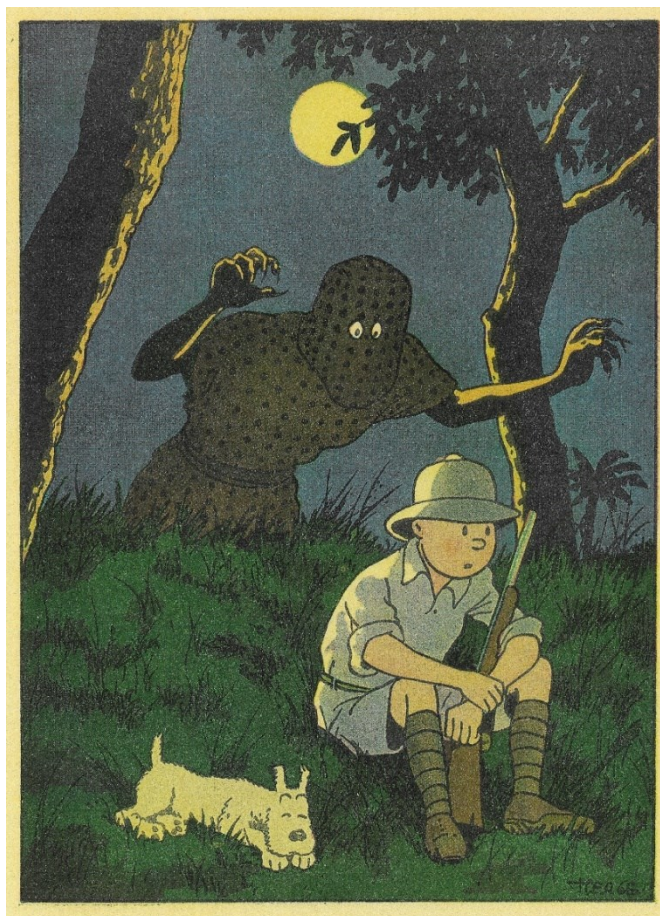
Zdroj: Philippe Goddin, *Les tribulations de Tintin au Congo* (Tournai: Casterman, 2018), 21.

Sám Hergé se nikdy do střední Afriky nevydal, proto se musel spoléhat na informace od dobových reportérů.⁶⁶ Dalším důležitým zdrojem informací a inspirace pro něj během tvorby *Tintina v Kongu* bylo belgické koloniální muzeum v Tervurenu. Roku 1897 byla v Tervurenu uspořádána koloniální výstava, jejíž úspěch měl za důsledek vznik muzea a trvalé expozice, kterou je možné vidět dnes. Hergé se v tomto muzeu patrně dozvěděl o existenci sekty Aniotů, jejíž členové se oblékali do levhartích kůží a páchali atentáty na koloniální funkcionáře. Hergé

⁶⁵ Hunt, „Tintin and the Interruptions of Congolese Comics“, 92.

⁶⁶ Philippe Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé“, *Outre-mers. Revue d'Histoire* 96, č. 362–363(2009): 270, <https://doi.org/10.3406/outre.2009.4393> (staženo 19. června 2023).

se proto rozhodl jednoho z těchto „levhartích mužů“ vyobrazit i ve svém díle, kde se jeden z nich pokusí Tintina zavraždit.⁶⁷

Příloha 6: Ilustrace Tintina a levhartího muže z reedice alba *Tintin au Congo* vydané roku 1937

Zdroj: Philippe Goddin, *Les tribulations de Tintin au Congo* (Tournai: Casterman, 2018), 51.

Socha levhartího muže, která se v Tervurenu nachází se stala nechvalně proslulou, jelikož svým vzhledem připomíná stereotyp násilného Afričana připomínajícího zvíře. Levhartí muži se však neobjevili pouze v Hergého komiksu, ale i v jiných mediálních formách té doby. Dle Vicky Van Bockhaven jejich stereotypní znázorňování znemožnilo pochopení jejich opravdových cílů, jimiž byla domorodá spravedlnost a obcházení koloniální administrativy.⁶⁸ Dále se Hergé v muzeu obohatil o informace o středoafričké krajině, tamější populaci a jejich zvycích, misionářích a o železniční trati Léopoldville-Matadi, na které se bezpochyby odehrává Tintinův střet s vlakem.⁶⁹

⁶⁷ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 81.

⁶⁸ Véronique Bragard a Alicia Lambert, „(Un)drawing Belgium’s colonial monuments: Comics’ engagement with decolonial debates“, *Memory Studies* 14, č. 6 (2021): 1190, <https://doi.org/10.1177/17506980211054292> (staženo 16. června 2023).

⁶⁹ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 81–82.

3. Tintin v Kongu, odraz dobových stereotypů

Tehdejší společnost byla silně ovlivněna koloniální propagandou a samotné zdroje informací, které Hergé použil, jako například muzeum v Tervurenu, byly samy o sobě zdroji propagandy. Proto není příliš překvapivé, že jim Hergého vyobrazení Konga v mnoha aspektech odpovídá.⁷⁰ V díle *Tintin v Kongu* je možné najít stereotypy, které se v evropských románech či divadelních hrách objevují od 19. století.⁷¹ Příběh *Tintina v Kongu* je dnes nechvalně známým zejména kvůli karikujícimu vyobrazení Afričanů, které však bylo pro tehdejší Evropu typické.⁷² Vzhled Afričanů v Hergého komiksu je víceméně v souladu s tím, jak tehdy byli zobrazováni v celé Evropě a nápaditě se podobají například „dobráckému divochovi“ z reklamních plakátů inzerujících francouzský kakaový nápoj Banania.⁷³

Příloha 7: Reklamní plakát propagující kakaový nápoj značky Banania z roku 1915
Zdroj: <https://histoire-image.org/etudes/y-bon-banania> (staženo 31. července 2023).

⁷⁰ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé”, 270.

⁷¹ Ibidem, 271.

⁷² Hunt, „Tintin and the Interruptions of Congolese Comics“, 91.

⁷³ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 76.

Tehdejšími koloniálními karikaturám se blíží jejich velká ústa, která měla podtrhovat jejich údajné sklony ke kanibalismu. Podobným stylem Hergé ve svém příběhu vyobrazil i opice, což dnešní optikou nepůsobí příliš přívětivě.⁷⁴ Podobně jako jejich tváře je zesměšňující i způsob, jakým se Afričané v Hergého příběhu oblékají. Ve scéně navazující na vykolejení vlaku lze vidět zvláště oděné africké ženy. Jedna z nich na sobě má kožich, ale je bosá, druhá má zase okolo krku uvázanou kravatu. To ve čtenáři evokuje pocit, že se tamější obyvatelstvo snaží neobratně napodobovat evropské zvyky.⁷⁵

Způsob, jakým se v Hergého díle Afričané vyjadřují je také ponižující, jelikož používají nepřesnou a aproximativní francouzštinu. Například Tintinův „boy“ Coco nemluví o automobilu jako o „automobile“, nýbrž jako o „tomobile“ a další nepřesné výrazy jako: „Toi y en a“, „Ça y en a“, „Missié“, „Li“ namísto „il“ se vyskytují napříč celým dílem. Toto výrazivo se však nevyskytuje pouze v *Tintinovi v Kongu* a je známé pod pojmem „petit nègre“.⁷⁶

Morální kvality Afričanů v *Tintinovi v Kongu* jsou většinou také stereotypně negativní. Například ve scéně, kde dojde ke kolizi Tintinova automobilu s vlakem, který následně vykolejí, jsou černoši zobrazeni jako líní. Tintin a Milou se okamžitě pustí do práce a snaží se vlak znovu nakolejit, zatímco afričtí cestující s tím nechtějí mít nic společného, načež se na ně Tintin oboří a nazve je bandou lenochů.⁷⁷ Černoši v *Tintinovi v Kongu* jsou buď naivní nebo bojácní a utíkají před nebezpečím. Na druhou stranu se ale v příběhu objevují i jako krvelační vrazi ve formě levhartích mužů.⁷⁸ V kontrastu jsou pak v příběhu valorizovány morální kvality Tintina a ostatních bělochů. Tintin je odvážný, když svádí boj se lvem nebo s překupníky diamantů. Přítomny jsou i domnělé přínosy evropského pokroku a kolonizace. Tintin pomocí chininu vyléčí nemocného nebo vyučuje zeměpis v konžské škole vedené misionáři. V původní verzi se Tintinův výklad zabývá belgickou metropolí, což Hergé později

Příloha 8: Ilustrace Tintina vybízející cestující z vykolejeného vlaku k práci z reedice z roku 1941
Zdroj: Philippe Goddin, *Les tribulations de Tintin au Congo* (Tournai: Casterman, 2018), 93.

⁷⁴ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé”, 271.

⁷⁵ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 77.

⁷⁶ Ibidem, 76–77.

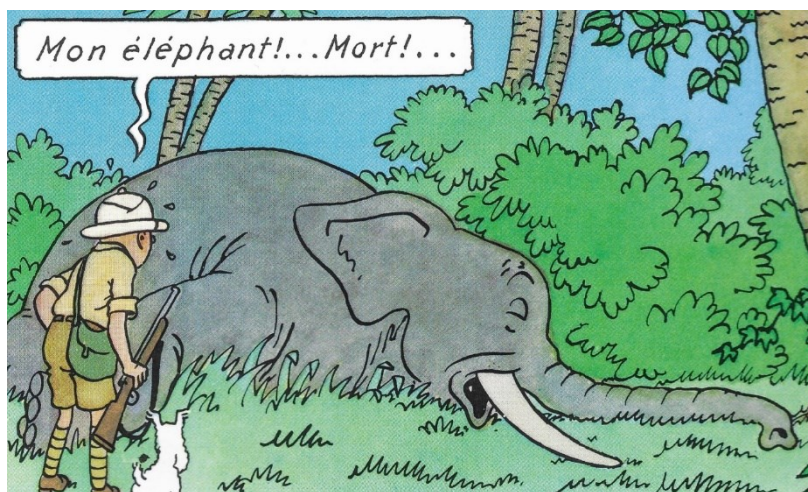
⁷⁷ Ibidem, 77.

⁷⁸ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé”, 271.

změnil na neutrálnější hodinu matematiky. Tintin je rovněž schopen zacházet s technikou, kterou je například kamera nebo magnetofon, které zobrazují technický pokrok Evropy.⁷⁹ Černoši zkrátka jsou v *Tintinovi v Kongu* „velkými dětmi“ se sklony k naivitě a lenosti, které byly zachráněny díky civilizaci, kterou přinesla kolonizace. To je odraz paternalistického rasismu, který byl šířen koloniální propagandou.⁸⁰

3.1 Konžská fauna a flora v Hergého komiksu

Stereotypní je v *Tintinovi v Kongu* kupodivu i vyobrazení fauny a flory, na kterém je snad nejvíce znát, že Hergé Kongo nikdy sám nenavštívil. Středoafriická příroda je prezentována formou bujných zelených savan, které nevysychají. Na druhou stranu, tropický prales, který ve skutečnosti tvoří 60 % povrchu Konga se objevuje pouze minimálně.⁸¹ Hergého savany jsou plné divokých zvířat, mnohé z nich Tintin loví. To je odraz dobové koloniální propagandy, která se snažila Afriku prezentovat jako štědrý ráj lovců zvířat.⁸² *Tintin v Kongu* je rovněž spojen s dvěma přírodními zdroji typickými pro kolonizaci, jimiž jsou slonovina a kaučuk: Tintin v jedné scéně zabije slona a následně odchází s jeho kly, v jiné zas použije kaučuk z dvou stromů pro sestrojení obřího praku.⁸³ Meziválečná koloniální Afrika byla skutečně zemí safari a lovu divokých zvířat, což způsobilo výrazné snížení jejich počtů. Například okolo roku 1900 byl odhadován počet slonů na 4 miliony, v roce 1945 na 2 miliony a dnes jich už zbývá jen 500 000.⁸⁴

Příloha 9: Ilustrace Tintina se zabitým slonem ze současné podoby alba *Tintin au Congo*
Zdroj: Hergé, *Les aventures de Tintin – Tintin au Congo* (Tournai: Casterman, 1960), 42.

⁷⁹ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 77–78.

⁸⁰ Ibidem, 82.

⁸¹ Ibidem, 78.

⁸² Ibidem, 78.

⁸³ Dunnett, „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“, 590.

⁸⁴ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 78–79.

3.2 Hergé a jeho vztah ke kolonialismu

Tintin v Kongu, který v *Le Petit Vingtième* vycházel mezi lety 1930 a 1931. Ve své době nevyvolal sebemenší pozdvižení, jelikož byl v absolutním souladu s myšlením tehdejších Evropanů. Nebyl rasistický, ale paternalistický. Hergého nenapadlo se ptát, zdali by měl při popisování černochů používat slovo „négre“ nebo „noir“ nebo jestli by měl dávat „přínosy“ evropské nadvlády do uvozovek.⁸⁵ Z dnešního pohledu je snadné výše zmíněné stereotypy, potažmo rasistické nálady, odsoudit. Pro pochopení této stinné stránky Hergého tvorby je však nutné ji zařadit do kontextu její doby. Třicátá léta 20. století byly samotným vrcholem evropské kolonizace. Kolonie byly považovány za součást toho, co propůjčovalo evropským mocnostem jejich velkolepost.⁸⁶ Hergého během tvorby *Tintina v Kongu* vedla politická a kulturní situace, která se na albu silně podepsala, aniž by sám Hergé měl v úmyslu někoho úmyslně diskriminovat či ponižovat na základě jeho rasy.⁸⁷

V době vydání *Tintina v Kongu* bylo Hergému pouhých 23 let a byl silně ovlivněn koloniální propagandou 30. let 20. století.⁸⁸ V tomto období razila belgická koloniální propaganda ideu „etické kolonizace“, která zdůrazňovala obětavost kolonizátorů, ale zároveň využívala i jiné elementy, od předsudků až po rasismus.⁸⁹ Hergé měl mnoho důvodů, proč podlehnout belgické koloniální propagandě. Sám Hergé byl katolíkem, tudíž měl důvod věřit belgické propagandě o civilizační úloze katolických misionářů v Kongu. Proto se v *Tintinovi v Kongu* misionáři objevují vedle Tintina jako hlavní kladné postavy.⁹⁰ Je však nutné poznamenat, že v době, kdy Hergé *Tintina v Kongu* tvořil, existovaly o Kongu zdroje informací, které se k belgické kolonizaci stavěly objektivněji a kritičtěji. Například novela *Srdce temnoty* od Josepha Konrada vyšla již roku 1899, pamflet Edmunda Dena Morela proti koloniálnímu vykořisťování roku 1906 a Londresova *Země ebenu* roku 1929. Kterékoliv z těchto děl mohlo Hergému napomoci k přehodnocení vlastního pohledu na tehdejší stereotypy. Tomu se tak ale nestalo a *Tintin v Kongu* zůstal nekritickým dílem bez historické hloubky.⁹¹ Eudes Girard Hergého přístup vysvětluje následovně: V roce 1930 byl Hergé stále velmi mladý a jeho naivita mu znemožňovala se distancovat od prostředí, ve kterém se pohyboval. Afrika tak, jak je zobrazena v *Tintinovi v Kongu* je proto v přesném souladu s tím, co se od něj očekávalo a zejména s tím,

⁸⁵ Assouline, *Hergé: The Man Who Created Tintin*, 28.

⁸⁶ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 79–80.

⁸⁷ Ibidem, 79.

⁸⁸ Ibidem, 76.

⁸⁹ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé“, 280.

⁹⁰ Ibidem, 272–273.

⁹¹ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 82.

co očekával jeho šéfredaktor Norbert Wallez. Wallez měl na Hergého tvorbu vliv až do roku 1933, kdy byl nucen na nátlak jeho spolupracovníků odstoupit z vedení časopisu.⁹² *Tintin v Kongu* je přechodným albem v Hergého tvorbě mezi Sovětským svazem a Amerikou, jenž vzniklo zejména kvůli tomu, co si doba žádala a tuto dobu také zcela přesně reflektuje.⁹³

3.3 Kritika Tintina v Kongu

První kritika *Tintina v Kongu* se objevila již v 30. letech 20. století, kdy si zejména skandinávští čtenáři stěžovali na masakry zvířat, které se v příběhu odehrávají. I proto se Hergé, který v této době již vydával Tintinovy příběhy skrze nakladatelství Casterman, roku 1946 rozhodl příběh *Tintin v Kongu* upravit a zkrátit. Co se destrukce fauny týče, byla například vynechána scéna, kde Tintin pomocí dynamitu zneškodní nosorožce.⁹⁴ Zároveň si Hergé již do jisté míry uvědomoval, že byl při tvorbě ovlivněn některými rasistickými předsudky a propagandou. Konžané, kteří byli v původní verzi z roku 1930 vyobrazeni jako líní, dětinští, hloupí a do jisté míry se podobající se opicím, získali novou tvář. Nová podoba Afričanů z roku 1946 je sice stále stereotypní, ale znatelně méně než v originále.⁹⁵

Debata okolo Tintina se opět rozhořela v 60. letech 20. století, v éře často bolestivé dekolonizace. A Tintin byl obviněn z rasismu. Gabrielle Rolin, která se později stala jeho přítelkyní, nařkla Hergého v článku v *Jeune Afrique (Mladé Africe)* z kolaborace s nacisty a z reakcionářství, které se projevovalo v jeho dílech. Dle ní byly všechny záporné postavy v Tintinovi Židé, Arabové nebo Řekové se zahnutými nosy a tmavou pletí. Rovněž Tintina kritizovala za jeho dobrodružství v Kongu, vyobrazení černochoů a propagaci kolonialismu. Od 60. let 20. století se proto začal *Tintin v Kongu* vytrácet z knihoven a knihkupectví.⁹⁶

Otázka rasismu v *Tintinovi v Kongu* se stala opravdovým tématem v 70. letech 20. století a byla jedním z hlavních témat rozhovorů mezi Hergéem a spisovatelem Numou Sadoulem, které roku 1975 vyšly pod názvem *Tintin et moi (Tintin a já)*. Hergé na tuto otázku během rozhovoru odpověděl takto: „C’était en 1930. Je ne connaissais de ce pays que ce que les gens en racontaient à l’époque : « Les nègres sont de grands enfants... Heureusement pour eux nous sommes là, etc. » Je les ai dessinés, ces Africains, d’après ces critères-là, dans le plus pur esprit paternaliste qui était celui de l’époque, en Belgique.“ („Bylo to v roce 1930. Věděl jsem o této

⁹² Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 83.

⁹³ Ibidem, 84.

⁹⁴ Ibidem, 84.

⁹⁵ Vrieling, „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“, 100.

⁹⁶ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l’« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l’œuvre d’Hergé“, 268.

zemi jen to, co o ní tehdy lidé říkali: „Černoši jsou velké děti... Naštěstí tu jsme pro ně, atd.“ Nakreslil jsem je, tyto Afričany, podle těchto kritérií, v nejčistším paternalistickém duchu, jaký v té době v Belgii panoval.“⁹⁷ Hergé rovněž dodal, že dle svého soudu však rychle pokročil, jelikož v následujícím albu *Tintin en Amérique (Tintin v Americe)*, kde kritizoval způsob, jakým běloši nakládali s Indiány. Aby zdůraznil, že *Tintin v Sovětském svazu* a zejména *Tintin v Kongu* byly “hříchy mládí”, rovněž zmínil některá ze svých Tintinovských alb jako například *Le Lotus bleu (Modrý lotos)* odehrávající se v Číně, ve kterém se postavil proti stereotypům týkajících se Číňanů. V *Coke en stock (Koks na palubě)* hrdinové zase vysvobodí černochoy, kteří by jinak putovali do otroctví.⁹⁸

4. Postkoloniální vnímání kolonialismu

Ve většině bývalých koloniálních metropolí je koloniální dědictví zdrojem debaty a četných kontroverzí.⁹⁹ Belgická koloniální minulost byla a je rovněž hojně diskutována zejména v sousedních zemích v kontextu jejich postkoloniálního vývoje. Samotná Belgie se však k diskuzi o koloniální minulosti dopracovala relativně pozdě.¹⁰⁰ Belgická koloniální debata sice sahá až do počátku 20. století, kdy v Kongu ještě vládl Leopold II., proti níž se v Belgii vytvořila opozice. Leopoldovi oponenti však nebyli vyloženě proti ideji kolonialismu, nýbrž jen chtěli odstranit excesy Leopoldovy správy. Po převedení Konga pod správu belgického státu se však Leopoldovy zločiny vytratily z belgické kolektivní paměti.¹⁰¹ Belgie se se svou koloniální minulostí vyrovnávala velice specificky. Po smrti Leopolda II. vznikl kult osobnosti, který Leopolda zobrazoval jako génia a vizionáře, zatímco jeho brutalita byla odmítána.¹⁰² Belgické státní propaganda navázala na jeho taktiku ospravedlňování kolonialismu ve jménu civilizace a uspěla, jelikož většina belgické populace se ztotožnila s kolonialismem a civilizační mise se stala součástí národní identity. Propaganda úspěšně přesvědčila Belgičany o nutnosti Konžany poevropštit a Leopoldova image zůstala bez poskvrny. Od chvíle, kdy Belgie Kongo převzala, byl diskurz o Leopoldově zločinném systému vyloučen z veřejného

⁹⁷ Girard, „Une relecture de Tintin au Congo“, 81.

⁹⁸ Delisle, „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard ». Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé“, 269.

⁹⁹ Idesbald Goddeeris, „Postcolonial Belgium: The Memory of the Congo“, *International Journal of Postcolonial Studies* 17, č. 3 (2015): 448, <https://doi.org/10.1080/1369801X.2014.998253> (staženo 30. května 2023).

¹⁰⁰ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 302.

¹⁰¹ Ibidem, 296.

¹⁰² Goddeeris, „Postcolonial Belgium: The Memory of the Congo“, 435.

prostoru.¹⁰³ Situace se začala proměňovat až ke konci 20. století, kdy přetrvávající elementy koloniální propagandy začaly být zpochybňovány. Specifika belgické politické kultury a křehký národní konsenzus jsou udávány jako hlavní příčina belgické nevěle vyrovnat se s koloniální minulostí.¹⁰⁴

Kontrast mezi podmínkami, které v Kongu panovaly za Leopoldovy vlády a po převzetí státem, v Belgii umocňoval tendence Leopoldovy zločiny upozadřovat. Mezi některými intelektuály a historiky však vysoký potenciální počet Leopoldových činů vzbuzoval potřebu belgickou koloniální historii zkoumat a přinést veřejnosti nové informace.¹⁰⁵ Byly to právě historické publikace, které pomohly prolomit belgické koloniální tabu. Roku 1985 vydal belgický historik Daniël Vangroenweghe knihu s názvem *Rood rubber (Rudý kaučuk)*, ve které popisoval všudypřítomné násilí, systém nucené práce a vykořisťování a šíření nemocí, které způsobily prudký propad konžské populace. Vangroenweghe rovněž tvrdil, že Leopold II. a jeho spolupracovníci si byli plně vědomi toho, co se v Kongu odehrávalo. Vangroenweghe se tímto zasadil o otevření veřejné debaty o kolonialismu v Belgii. O 13 let později na Vangroenwegheho navázal americký novinář a historik Adam Hochschild s knihou *King Leopold's Ghost (Duch krále leopolda)*¹⁰⁶.

Hochschild ve své knize uvádí, že se Leopold II. v Kongu dopustil holokaustu, během kterého zahynulo přibližně 10 milionů lidí.¹⁰⁷ Hochschildova kniha vyvolala v akademických kruzích debatu týkající se hlavně počtu zabitých a smyslu užití slova holokaust. Jakékoliv odhady počtu obětí jsou však dodnes předmětem diskuze. Tento počet byl bezesporu velmi vysoký, ale přesný počet je velmi obtížné určit kvůli neexistenci spolehlivých demografických záznamů týkajících se populace Konga a odhady se pohybují v rozmezí mezi 2 a 13 miliony. Čísla z obou stran tohoto spektra vyvolaly ostré reakce. Číslo vysoká byla označována za divoké a nepodložené odhady. Na druhou stranu akademici, kteří se naopak drželi čísel nižších, byli označováni za revizionisty, kteří se snaží bránit Leopoldovský kolonialismus.¹⁰⁸

K diskurzu o Leopoldově Kongu rovněž přispěl i belgický sociolog Ludo De Witte, který zpochybnil tradiční výklad okolností smrti konžského premiéra Patrice Lumumby. Obecně panovalo přesvědčení, že se Lumumba stal obětí vnitřních nepřátel bez zásahu zvenčí. De Witte

¹⁰³ Julien Bobineau, „The Historical Taboo: Colonial Discourses and Postcolonial Identities in Belgium“, 110–111.

¹⁰⁴ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 292.

¹⁰⁵ Ibidem, 296.

¹⁰⁶ Ibidem, 296–297.

¹⁰⁷ Vanthemsche, *Belgium and the Congo 1885–1980*, 23.

¹⁰⁸ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 297.

však tvrdil, že našel důkazy, které potvrzovaly spoluúčast Belgie na jeho vraždě s účelem podkopat konžskou samostatnost a suverenitu. Lumumbova vražda měla sloužit ve prospěch belgických finančních a průmyslových kruhů, ale vedla pouze k posílení vnitřních konfliktů v Kongu. De Witteho tvrzení byla v přímém rozporu s propagandistickým tvrzením, že Belgičané, kteří byli neprávem brutálně odsunuti z Konga, byli pouhými přihlížejícími a následující konflikt propukl proto, že Konžané byli neschopni řídit vlastní zemi.¹⁰⁹ Okolo smrti Patrice Lumumby se proto rovněž rozproudila debata a díky snaze nové vlády středo-levicové koalice, která se mimo jiné snažila o zlepšení vztahů s Kongem, vznikla parlamentní vyšetřovací komise, jejímž úkolem bylo De Witteho tvrzení vyšetřit. Výsledky šetření potvrdily zejména belgické snahy o destabilizaci Konga po roce 1960. Belgičtí politici ve svých plánech počítali s atentátem na Lumumbu, ale nepodařilo se potvrdit, že by z Belgie přišel přímý příkaz Lumumbu zavraždit. Vyšetřování však nicméně znamenalo zlom v oficiálním přístupu ke koloniální minulosti¹¹⁰ Vyvrcholením kontroverze, kterou odstartovala Hochschildova kniha bylo odvysílání filmu *Congo: White King, Red Rubber, Black Death* od britského režiséra Petera Batea v belgické televizi roku 2004. Obsah filmu se blízce podobal obsahu Hochschildovy monografie, ale díky svému formátu dokázal oslovit více lidí, reakce proto byla dalekosáhlejší.¹¹¹

4.1 Střet Belgie s koloniální historií

Ačkoliv Hochschildova monografie a další (viz výše) nepřinesly žádné nové informace, Belgií jejich publikace výrazně otřásla. Na rozdíl od většiny států, pro postkoloniální Belgii je typická absence národní identity. Po dlouhou dobu bylo součástí belgické politiky záměrné vytlačování historie z veřejného prostoru a v 70. letech 20. století belgická vláda dokonce zvažovala zrušit vyučování historie ve školách. Nebylo tomu tak ale vždy. Po první světové válce byla pro Belgii typická snaha budovat národní cítění a Kongo se stalo součástí propagandy, jejíž součástí bylo kolektivní zapomnění týkající se Leopoldových zločinů. Leopold II. byl spíše vychvalován v zájmu národní jednoty. I v den osamostatnění Konga, přednesl belgický král Baudouin I. projev, ve kterém oslavoval ideje belgického kolonialismu a jejich stvořitele Leopolda II.¹¹² Od chvíle, kdy se Kongo osamostatnilo, byly četné instituce zabývající se Afrikou zrušeny a

¹⁰⁹ Verbeeck, „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“, 298.

¹¹⁰ Ibidem, 299.

¹¹¹ Geert Castryck, „Whose History is History? Singularities and Dualities of the Public Debate on Belgian Colonialism“, in *Europe and the World in European Historiography*, ed. Csaba Lévai (Pisa: Edizioni Plus), 73.

¹¹² Ibidem, 76–77.

historie Konga byla oddělena od belgické. Důsledkem bylo, že se z akademických kruhů ztratil zájem o koloniální historii, která posléze zmizela i ze škol a univerzit.¹¹³

Vyučování historie na belgických školách sice v 70. letech 20. století neskončilo, ale školní učebnice dlouhou dobu poskytovaly stručný a převážně pozitivní výklad belgické koloniální historie, dokud zmínky o Kongu z učebnic nezmizely úplně.¹¹⁴ Kongo zkrátka přestalo být politicky užitečné. Rozklad Belgie v dvojnárodnostní stát začal přibližně v době, kdy se Kongo odtrhlo a budování belgické jednoty a vlastenectví již nebyly pro výuku historie podstatné. Z tohoto důvodu je v Belgii patrný výrazný rozdíl mezi starší generací, která si koloniální období představuje pozitivně a mladší generací, která o Kongu skoro nic neví.¹¹⁵ Z tohoto důvodu je vnímání kolonialismu ze strany Belgické společnosti dodnes do jisté míry poznamenáno starou propagandou, stereotypy a „lidovou historickou literaturou“.

4.2 Tintin a koloniální dědictví

Album *Tintin v Kongu* se stal předmětem debaty hlavně mimo Belgie, a to převážně v anglofonních zemích. Kvůli jeho kontroverznímu charakteru v angličtině vyšlo až v roce 1991 a barevná verze byla do angličtiny přeložena až roku 2005. Anglické vydání obsahovalo varování upozorňující na „dobové buržoazní a paternalistické stereotypy“, které by mohly být pro čtenáře urážlivé. Anglická verze byla rovněž doplněna o pasáž zasazující dílo do historického kontextu. Roku 2007 nicméně britská Commission for Racial Equality (Komise pro rasovou rovnoprávnost) požádala britské prodejce *Tintina v Kongu*, aby album bylo staženo z oběhu. Knihkupectví odstranění alba z oběhu odmítla, ale bylo přesunuto ze sekce pro děti do oddělení pro dospělé, a v některých případech bylo doplněno o upozornění, že je nevhodné pro mladší 16 let. Americké vydavatelství Little, Brown & Company, které plánovalo *Tintina v Kongu* začít vydávat, od svých úmyslů v důsledku situace v Británii ustoupilo. Některé knihovny v USA rovněž udělaly přístup k albu *Tintin v Kongu* obtížnějším.¹¹⁶

¹¹³ Castryck, „Whose History is History? Singularities and Dualities of the Public Debate on Belgian Colonialism“, 78.

¹¹⁴ Julien Bobineau, „The Historical Taboo: Colonial Discourses and Postcolonial Identities in Belgium“, 111–112.

¹¹⁵ Castryck, „Whose History is History? Singularities and Dualities of the Public Debate on Belgian Colonialism“, 78–79.

¹¹⁶ Vrieling, „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“, 100–101.

4.3 Mondondo versus Tintin

Roku 2007¹¹⁷ se otázka rasismu v *Tintinovi v Kongu* v Belgii dostala před soud. Konžský přistěhovalec Bienvenu Mbutu Mondondo s podporou Conseil représentatif des associations noires (Reprezentativní rada černošských spolků) v něm usiloval o stažení alba z belgických knihoven a knihkupectví. Jako důvod pro jeho žádost uvedl Mondondo údajné porušování belgické protirasistické legislativy ze strany vydavatelů Hergého alba.¹¹⁸ Čím je tento případ pro Belgii neobvyklým je fakt, že byla debata iniciována členem bývalého kolonizovaného národa. V jiných bývalých koloniálních metropolích je postkoloniální diaspora častým zdrojem kritiky kolonialismu, v Belgii tomu však tak není z důvodu nízké míry imigrace z Konga.¹¹⁹

Dle dnešních parametrů je *Tintin v Kongu* nestydatě koloniální a obsahuje urážlivé stereotypy, ale belgický soud se měl zabývat otázkou, zdali se jedná o „přímou diskriminaci“, a je tak v rozporu s belgickými zákony. Belgická protirasistická legislativa je založena na směrnici Evropské unie o rasové rovnoprávnosti, která definuje „přímou diskriminaci“ jako situaci, kdy je s určitou osobou nakládáno nepříznivě na základě rasové nebo etnické příslušnosti. Žalobci se domnívali, že tato podmínka byla splněna skrze publikaci komiksu ponižujícího a urážejícího černochoy, ke kterým se obsah alba stavěl méně příznivě než k bělochům. Soud však v prosinci roku 2012¹²⁰ na obžalobu reagoval rozhodnutím, že se o „přímou diskriminaci“ nejedná, nýbrž jde o pouhé vyobrazení dobové koloniální atmosféry a idejí.¹²¹ Soud dále uvedl, že na straně Hergého, vydavatelství Casterman a nadace Moulinsart chybí úmysl kohokoliv záměrně poškodit.¹²² Paradoxně byl soudní spor pro účely žalobců kontraproduktivní, jelikož se mu dostalo mnoho mediální pozornosti, ale reakce byly vesměs negativní. Diskuze se soustředila převážně na nebezpečí cenzury a přehnané politické korektnosti a kritická debata okolo komiksu byla upozaděna. Samotný zájem o *Tintina v Kongu* v důsledku sporu drasticky stoupl.¹²³

4.4 Ústup od kritického pohledu na kolonialismus

Roku 2008 Belgie „oslavila“ stoleté výročí vzniku belgického Konga a o 2 roky později, 125 let od vzniku Svobodného státu Kongo a 50 let od konžského osamostatnění. Spolu s těmito

¹¹⁷ Goddeeris, „Colonial Streets and Statues: Postcolonial Belgium in the Public Space“, 401.

¹¹⁸ Vrieling, „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“, 99–100.

¹¹⁹ Goddeeris, „Postcolonial Belgium: The Memory of the Congo“, 444.

¹²⁰ Goddeeris, „Colonial Streets and Statues: Postcolonial Belgium in the Public Space“, 401.

¹²¹ Vrieling, „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“, 101.

¹²² Ibidem, 104.

¹²³ Ibidem, 104–105.

výročími přišla nová vlna názorů na belgickou koloniální minulost.¹²⁴ Stejně jako byla na přelomu tisíciletí pro debatu o kolonialismu v Belgii důležitá Hochschildova monografie *Rood rubber*, se roku 2010 stal důležitou i kniha s názvem *Congo: Een geschiedenis (Kongo: Historie)* od Davida Van Reybroucka. Van Reybrouck ve své knize nabízí pohled na belgickou koloniální historii, který je alternativou k Hochschildově radikálně kritickému přístupu a stala se velmi úspěšnou. Van Reybrouck uspěl nejen díky vydání během koloniálních výročí, ale i díky společenské katarzi, která vyplynula z dřívějších debat.¹²⁵

Tuto nevůli kriticky se ohlížet za minulostí podpořil i Karel De Gucht, který sloužil jako belgický ministr zahraničních věcí mezi lety 2004 a 2009. Jeho předchůdce Louis Michel usiloval o zlepšování vztahů se střední Afrikou a domníval se, že jednou z cest k jeho cíli byla i podpora kritického přístupu k evropské koloniální minulosti. Louis Michel dokonce uznal, že právě díky koloniím se Belgie mohla stát 12. nejbohatší zemí světa. Naopak Karel De Gucht zastával téměř opačný přístup. Během návštěvy střední Afriky se kriticky vyjádřil ke korupci a násilí, které dle něj panuje v Demokratické republice Kongo, aniž by zohlednil odpovědnost Belgie. De Gucht se snažil odrazovat od debat o nemístných pocitů viny a zdůrazňoval benefity, které kolonizace Africe přinesla. Situace se změnila roku 2019, kdy tento nekritický přístup začal znovu být nepřijatelným. Belgický premiér Charles Michel veřejně omluvil za segregaci, únosy a nucenou adopci míšených dětí z kolonií.¹²⁶

4.5 Black Lives Matter v Belgii

Roku 2019 rovněž vydala UN Working Group of Experts on People of African Descent (Pracovní skupina expertů na lid afrického původu OSN) zprávu, ve které vyzývala Belgii, aby uznala nespravedlnost své koloniální minulosti a zaměřila se na rasismus v současné belgické společnosti.¹²⁷ Následujícího roku byl v americkém Minneapolisu zavražděn George Floyd. Protestní hnutí Black Lives Matter, které na jeho smrt reagovalo mělo svou ozvěnu i v Belgii. Sedmého července 2020 proběhla v Bruselu demonstrace, které se zúčastnilo více než 10 000 lidí i přes veškerá omezení spojená s koronavirovou pandemií, čímž se stala největším protirasistickým protestem v historii Belgie.¹²⁸ V rámci protestů bylo rovněž poškozeno mnoho koloniálních pomníků. Na rozdíl od jiných zemí, kde byly některé pomníky strženy, v Belgii

¹²⁴ Goddeeris, „Postcolonial Belgium: The Memory of the Congo“, 436.

¹²⁵ Ibidem, 437.

¹²⁶ Valérie Rosoux, „Negotiating Post-Colonial Legacies: Conflicting Justice Notions in the Belgian Case“, *International Negotiation* 27, (2022): 8, <https://doi.org/10.1163/15718069-bja10064> (staženo 21. června 2023).

¹²⁷ Ibidem, 9.

¹²⁸ Rosoux, „Negotiating Post-Colonial Legacies: Conflicting Justice Notions in the Belgian Case“, 8–9.

se staly pouze terčem vandalismu a některé organizace jako například Belgická mládež proti rasismu se od ničení distancovaly.¹²⁹

Ničení koloniálních monumentů však pro Belgii nebylo ničím převratným. Po odvysílání televizního dokumentu *White King, Red Rubber, Black Death* v roce 2004 bylo několik monumentů vyobrazujících Leopolda II. poničeno. Žádný z pomníků nebyl odstraněn, některé však byly doplněny o informativní tabulky. To se však změnilo právě roku 2020, kdy se aktivismus bojující za „dekolonizaci“ stal masovější záležitostí a patrné množství soch a pomníků se vztahem ke kolonialismu zmizelo z veřejného prostoru. Protesty dokonce vedly k tomu, že belgický král Filip při příležitosti 60. výročí nezávislosti Konga, zaslal osobní dopis konžskému prezidentovi. V dopise král Filip vyjádřil lítost nad nepřijemnými elementy jejich společné minulosti. Dopis krále Filipa byl významným zvratem v přístupu královské rodiny, jelikož Filipovi předchůdci se ke kolonizaci buď nevyjadřovali nebo se drželi propagandistického výkladu.¹³⁰

V návaznosti na tyto události byla vytvořena speciální parlamentní komise pověřená zkoumáním belgického koloniálního odkazu a případnými reparacemi, čímž se stala první zemí, která takto učinila.¹³¹ Vytvoření této komise bylo jistým překvapením, jelikož aktivisté a konžská diaspora usilovali o něco podobného již přes půl století téměř bez výsledku. Komise se skládala ze 17 členů zastupujících jednotlivé parlamentní strany, kteří byli doplněni o podpůrný element v podobě 10 odborníků.¹³² Komise se nezabývala pouze Kongem mezi lety 1885 a 1960, ale i Rwandou a Burundi mezi lety 1919 a 1962 a současnou diskriminací v Belgii.¹³³ Kromě bezpráví a zločinů, kterých se Belgičané měli v Africe dopustit měla komise rovněž zkoumat ekonomický dopad kolonizace, formulovat doporučení, jak se s minulostí vyrovnat a jak postupovat při snahách o smíření.¹³⁴

Od počátku se komise soustředila na způsob, jakým je minulost propojena se současností a dlouhodobými stále trvajícím problémy. V listopadu roku 2021 vydala expertní skupina

¹²⁹ Idesbald Goddeeris, „Black Lives Matter in Belgium (June–July 2020): A Catalyst in Postcolonial Memory?“, Rosa Luxembourg Stiftung, 6. října 2020, <https://www.rosalux.eu/en/article/1796.black-lives-matter-in-belgium-june-july-2020.html> (staženo 16. června 2023).

¹³⁰ Ibidem.

¹³¹ Tine Destrooper, „Belgium’s „Truth Commission“ on its overseas colonial legacy: An expressivist analysis of transitional justice in consolidated democracies“, *Journal of Human Rights* 22, č. 2 (2023): 158, <https://doi.org/10.1080/14754835.2022.2042220> (staženo 21. června 2023).

¹³² Ibidem, 164.

¹³³ Rosoux, „Negotiating Post-Colonial Legacies: Conflicting Justice Notions in the Belgian Case“, 4.

¹³⁴ Tine Destrooper, „Disruptive Accountability? Temporal regimes and social change in decolonization struggles in Belgium“, *Journal of Law and Society* 50, č. 1 (březen 2023): 65, <https://doi.org/10.1111/jols.12410> (staženo 21. června 2023).

zprávu zabývající se právě propojením koloniálního násilí s přetrvávající nerovnoprávností. Zpráva uvádí, že historický rasismus, který byl součástí koloniálního období je úzce spojen se současným rasismem a diskriminací. Zmíněny jsou rovněž negativní psychologické a sociální dopady kolonialismu na úrovni jednotlivců i skupin. Kapitola o kulturním imperialismu rovněž zmiňuje spojení moderní vědy s etnografií koloniální doby. Dle zprávy vědecké struktury podporující rasismus přetrvaly dodnes a údajné vědecké poznatky „dokládající“ rasistické teorie jsou odstraňovány jen pomalu. Jeden z příspěvateľů se ve zprávě tvrdí, že navzdory dekolonizaci afrických států nedošlo k žádnému skutečnému institucionálnímu a ideologickému zlomu.¹³⁵

Pohled na vytvoření komise byl vesměs alespoň opatrně optimistický, komise ale sklidila i kritiku, a to zejména od aktivistů, kteří desítky let usilovali o oficiální šetření v otázce koloniálního dědictví. Komise totiž vznikla, aniž by do ní byli tito aktéři jakkoliv zapojeni, což z jejich strany vedlo ke skepsi či odporu.¹³⁶ Terčem kritiky byl i velký rozsah zkoumání a přílišná rychlost, jakou komise chtěla postupovat. Někteří kritici dokonce začali tvrdit, že se jedná o pouhou kosmetickou operaci s účelem udržet status quo.¹³⁷

Konečná doporučení komise měla být po více než 2 letech práce odhlasována 19. prosince 2022. Doporučení omluvy za kolonizaci se však stalo kamenem úrazu a znemožnilo shodu, jelikož liberálové a vlámská křesťansko-demokratická strana nesouhlasili s přímou omluvou. Dle oponentů s sebou nese oficiální omluva i riziko nutnosti placení reparací, což je podle nich nepřijatelné. Naopak socialisté a ekologové považovali omluvu jako základní předpoklad pro jakékoliv budoucí usmíření. Z důvodu této neshody se hlasování nemohlo konat.¹³⁸

Závěr

Belgická koloniální zkušenost je i v kontextu evropského kolonialismu specifickou a dodnes je předmětem debaty. Belgie je oproti ostatním postkoloniálním státům v otázce koloniálního dědictví ostýchavější a v důsledku specifity belgického kolonialismu je pro Belgii obtížnější se se svou minulostí vyrovnat. *Tintin v Kongu* je součástí této minulosti a nese v sobě i některé

¹³⁵ Destrooper, „Disruptive Accountability? Temporal regimes and social change in decolonization struggles in Belgium“, 66–67.

¹³⁶ Ibidem, 68.

Destrooper, „Belgium’s „Truth Commission“ on its overseas colonial legacy: An expressivist analysis of transitional justice in consolidated democracies“, 165.

¹³⁷ Ibidem, 165–166.

¹³⁸ „Passé colonial : la commission avait un accord le 13 octobre, selon son président“, RTBF, 19. prosince 2022, <https://www.rtb.be/article/passe-colonial-la-commission-avait-un-accord-le-13-octobre-selon-son-president-11125786> (staženo 23. června 2023).

její palčivé elementy. Nelze pochybovat, že Hergého dílo je silně prodechnuté eurocentrismem, tolik charakteristickým pro společenské myšlení koloniální doby. Hergé, kronikář tohoto typu uvažování, byl zcela poplatným dobovým, a zvláště hodnotovým žebříčkům belgické buržoazie. Hergé nebyl dostatečně obeznámen se skutečnostmi belgické vlády v Kongu, a tudíž stavěl na propagandě a universalismu – tedy vyznávající představu, že evropské zkušenosti, poznání, metody, řešení a hodnoty mají platnost kdekoliv na světě a mohou být tedy jako zcela správné vnucovány ostatním mimoevropským civilizacím.

Lze se zde pozastavovat nad Hergého hlubokou naivitou, která ve spojení s jeho fenomenální „ligne claire“, dokázala, podobně jako oficiální propaganda, s lehkostí uvést čtenáře v neochvějnou jistotu, že uvedená tvrzení mají vypovídající hodnotu o situaci v Kongu a o přínosech belgického panování v této zemi. Podobně naivní však v té době byla i většina Belgičanů i ostatních Evropanů, kteří byli přesvědčeni o své rasové, morální i civilizační nadřazenosti.

Od počátku dekolonizace a rozpadu koloniálních impérií v druhé polovině 20. století se tato přesvědčení postupně stala zastaralými a s nimi zastaral i *Tintin v Kongu*. Belgie se však kvůli mýtu o modelové kolonii, Leopoldově kultu osobnosti a politické situaci k přehodnocení své koloniální minulosti dopracovala o něco později než ostatní postkoloniální státy. Kvůli vytlačení kolonialismu z belgické kolektivní paměti vyvolalo znovuotevření diskuze o kolonialismu v 90. letech 20. století velký rozruch. Díky tomu zaznamenala, co se její koloniální minulosti týče, Belgie společenský posun. Další znatelné změny přinesl až rok 2020, kdy Belgie předčila ostatní bývalé koloniální metropole zřízením speciální komise pověřené analýzou belgického kolonialismu. Kvůli neshodě parlamentních stran je však výsledek této etapy postkoloniální debaty nejistý, což podtrhuje přetrvávající nerozhodnost Belgie v koloniální otázce.

Moje práce k výše zmíněnému snaží přispět zmapováním historického kontextu, kterému věnuji značnou pozornost, od dob vlády Leopolda II. po současnost. Tento kontext je však, dle mého soudu nutný k užšímu pochopení celého belgického koloniálního dědictví se všemi jeho aspekty, zvláště těmi negativními, které povětšinou zůstávají dodnes tabu a v našich končinách se o nich nehovoří vůbec. Dále moje práce naznačuje význam jednoho konkrétního komiksu, i když by se jistě dalo hovořit i o jiných dílech, komiksu *Tintina v Kongu* jako možného hybatele belgickou kolektivní pamětí, který modeloval vnímání situace v Kongu po dlouhé roky tisícům Belgičanů, spolu s tím, že i dnes toto dílo může velmi dobře posloužit jako nástroj pro pochopení dobových stereotypů a jejich zasazení do příslušného historického rámce. Příspěvek

k akademické debatě ve své práci nacházím v otevření, v českém prostředí doposud neexistující, debaty na toto téma.

Summary

Colonialism and its legacy, is one of the most highly discussed elements of history in Western Europe. This is no different in Belgium which became a colonial power in 1885 and remained one until 1960. Belgium owes its colonial history to Leopold II., the country's second king. In 1885, thanks to his willpower and diplomatic skills, Leopold II. became the ruler of the so-called Congo Free State and would later go down in history as one of Europe's most cruel colonizers. When Leopold's crimes perpetrated in the Congo became known to the public, he was forced to transfer the colony under the tutelage of the Belgian state where it remained until its independence in 1960.

Knowing this, it should come as no surprise that colonial history is a "hard pill to swallow" for Belgium and its citizens. Hergé's second comic, titled "Tintin au Congo" (Tintin in the Congo) is part of that history. Written between 1930 and 1931, at the height of European colonialism, the comic about Tintin's voyage to the Belgian Congo is a reflection of the moods and views of not only Belgians but also Europeans of the era. Therefore, Tintin in the Congo contains a plethora of paternalistic, racial or even racist stereotypes which would be deemed unacceptable if it were to be released today.

However, Belgium has had a very particular way of dealing with its colonial past which, since Congolese independence, was mainly focused on separating Belgian and Congolese history. Because of this, public debate in Belgium concerning its misdeeds in Africa is fairly new and still in development. Tintin in the Congo became part of this debate when a student of Congolese origin filed a lawsuit in which he accused publisher Casterman and the Moulinsart foundation of spreading hateful imagery which was damaging to people of African descent. The lawsuit, however, was dismissed in 2012 and Tintin in the Congo still remains one of Hergé's most successful albums.

Much more recently, in 2020, the Belgian parliament launched a special commission with the intent of investigating Belgium's colonial past. Unfortunately, the parliament was unable to come to an agreement concerning the outcomes of this investigation at the end of 2022 and thus, the colonial question remains open for Belgium.

Použitá literatura

1. Assouline, Pierre. *Hergé: The Man Who Created Tintin*. New York: Oxford University Press, 2011.
2. Bobineau, Julien. „The Historical Taboo: Colonial Discourses and Postcolonial Identities in Belgium“, *Werkwinkel* 12, č.1 (2017): 107–123, <https://doi.org/10.1515/werk-2017-0007109> (staženo 16. června 2023)
3. Bragard, Véronique a Lambert, Alicia. „(Un)drawing Belgium’s colonial monuments: Comics’ engagement with decolonial debates“. *Memory Studies* 14, č. 6 (2021): 1185–1207, <https://doi.org/10.1177/17506980211054292> (staženo 16. června 2023).
4. Castryck, Geert. „Whose History is History? Singularities and Dualities of the Public Debate on Belgian Colonialism“. In *Europe and the World in European Historiography*, ed. Csaba Lévai. Pisa: Edizioni Plus, 2006, 71–88.
5. De Mesquita, Bruce B. „Leopold II. and the Selectorate: An Account in contrast to a Racial Explanation“. *Historical Social Research* 32, č. 4 (2007): 203–221, <https://www.jstor.org/stable/20762247> (staženo 29. června 2023).
6. Delisle, Philippe. „Le reporter, le missionnaire et l’« homme-léopard »“. *Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l’œuvre d’Hergé*. *Outre-mers. Revue d’Histoire* 96, č. 362–363 (2009): 267–281, <https://doi.org/10.3406/outre.2009.4393> (staženo 19. června 2023).
7. Destrooper, Tine. „Belgium’s „Truth Commission“ on its overseas colonial legacy: An expressivist analysis of transitional justice in consolidated democracies“. *Journal of Human Rights* 22, č. 2 (2023): 158–173, <https://doi.org/10.1080/14754835.2022.2042220> (staženo 21. června 2023).
8. Destrooper, Tine. „Disruptive Accountability? Temporal regimes and social change in decolonization struggles in Belgium“. *Journal of Law and Society* 50, č. 1 (březen 2023): 59–76, <https://doi.org/10.1111/jols.12410> (staženo 21. června 2023).
9. Dunnett, Oliver. „Identity and Geopolitics in Hergé’s Adventures of Tintin“. *Social & Cultural Geography* 10, č. 5 (2009): 583–598, <https://doi.org/10.1080/14649360902974449> (staženo 8. června 2023).
10. Girard, Eudes. „Une relecture de Tintin au Congo“. *Études* 417, č. 7–8 (2012): 75–86, <https://www.cairn.info/revue-etudes-2012-7-page-75.htm> (staženo 15. května).
11. Goddeeris, Idesbald. „Black Lives Matter in Belgium (June–July 2020): A Catalyst in Postcolonial Memory?“. Rosa Luxembourg Stiftung, 6. října 2020, <https://www.rosalux.eu/en/article/1796.black-lives-matter-in-belgium-june-july-2020.html> (staženo 16. června 2023).
12. Goddeeris, Idesbald. „Colonial Streets and Statues: Postcolonial Belgium in the Public Space“. *Postcolonial Studies* 18, č. 4 (2015): 397–409, <https://doi.org/10.1080/13688790.2015.1191986> (staženo 126. června 2023).
13. Goddeeris, Idesbald. „Postcolonial Belgium: The Memory of the Congo“. *International Journal of Postcolonial Studies* 17, č. 3 (2015): 434–451, <https://doi.org/10.1080/1369801X.2014.998253> (staženo 30. května 2023).

14. Hunt, Nancy R. „Tintin and the Interruptions of Congolese Comics“. In *Images and Empires: Visuality in Colonial and Postcolonial Africa*, ed. Paul S. Landau a Deborah Kaspin. Berkeley: University of California Press, 2002, 90–123.
15. Rosoux, Valérie. „Negotiating Post-Colonial Legacies: Conflicting Justice Notions in the Belgian Case“. *International Negotiation* 27 (2022): 1–27, <https://doi.org/10.1163/15718069-bja10064> (staženo 21. června 2023).
16. Standard, Matthew G. „Belgians and the Colonial Experience Before 1960“. In *The Leopard, the Lion and the Cock: Colonial Memories and Monuments in Belgium*, ed. Matthew G. Standard. Lovañ: Leuven University Press, 2023, 39–64.
17. Vanthemsche, Guy. „The Historiography of Belgian Colonialism in the Congo“. In *Europe and the World in European Historiography*, ed. Csaba Lévai. Pisa: Edizioni Plus, 2006, 89–119.
18. Vanthemsche, Guy. *Belgium and the Congo 1885–1980*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
19. Verbeeck, Georgi. „Legacies of an imperial past in a small nation. Patterns of postcolonialism in Belgium“. *European Politics and Society* 21, č. 3 (2020): 292–306, <https://doi.org/10.1080/23745118.2019.1645422> (staženo 8. června 2023).
20. Viaene, Vincent. „King Leopold’s Imperialism and the Origins of the Belgian Colonial Party, 1860–1905“. *The Journal of Modern History* 80, č. 4 (2008): 741–790, <https://doi.org/10.1086/591110> (staženo 29. června 2023)
21. Vrielink, Jogchum. „Judging the past: Discrimination law, hate speech legislation and the colonial imagination“. *International Journal of Discrimination and the Law* 12, č. 2 (2012): 99–108, <https://doi.org/10.1177/1358229112454797> (staženo 19. června 2023).
22. „Passé colonial : la commission avait un accord le 13 octobre, selon son président“. *RTBF*, 19. prosince 2022, <https://www.rtb.be/article/passe-colonial-la-commission-avait-un-accord-le-13-octobre-selon-son-president-11125786> (staženo 23. června 2023).

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	David Žabokrtský
E-mail:	zabokrtsky.david@gmail.com ; 84595709@fsv.cuni.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	LS 2022
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2023
Vedoucí bakalářského semináře:	doc. JUDr. Vladimír Handl, CSc.
Vedoucí práce:	Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.
Název práce:	Tintin v Kongu
Základní charakteristika tématu:	Komiksový příběh reportéra Tintina v Kongu vznikl ve 30. letech dvacátého století, na základě úspěchu příběhu popisujícího pobyt mladého reportéra v Sovětském svazu, a na žádost šéfredaktora belgického konzervativního pravicového deníku XXe Siècle, který Hergého požádal, aby mladému publiku poskytl aktuální vhled do Belgického Konga spolu s tehdejšími „přínosy“ belgické nadvlády pro konzské obyvatelstvo. Sám Hergé, který se plně ztotožňoval s postavou Tintina, tento příběh v čase pak několikrát přepracoval, aby byl v co nejmenším rozporu s dobovým nahlížením na obyvatele Konga, a dokonce se krátce před svou smrtí vyjádřil, že by celý příběh, kdyby jej psal znovu, koncipoval zcela jinak. V každém případě, je ale Tintinův příběh nutno prozkoumat, neboť právě na něm lze jasně zdokumentovat a osvětlit vývoj náhledu na různá historická klišé.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce:	Domnívám se, že jsem se, až na nepodstatné odchylky, držel původně vytyčeného tématu.
Struktura práce:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zrod belgického kolonialismu 2. Hergé, Tintin a okolnosti jeho vzniku 3. Tintin v Kongu, odraz dobových stereotypů 4. Postkoloniální vnímání kolonialismu

Prameny a literatura

- Hergé. *Les aventures de Tintin – Tintin au Congo*. Tournai: Casterman, 1960.
- Vanthemsche, Guy. *Belgium and the Congo 1885–1980*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Assouline, Pierre. *Hergé: The Man Who Created Tintin*. New York: Oxford University Press, 2011.
- Girard, Eudes. „Une relecture de Tintin au Congo“. *Études* 417. č. 7–8 (2012): 75–86, <https://www.cairn.info/revue-etudes-2012-7-page-75.htm> (staženo 15. května).
- Delisle, Philippe. „Le reporter, le missionnaire et l'« homme-léopard »“. *Réflexions sur les stéréotypes coloniaux dans l'œuvre d'Hergé*. *Outre-mers. Revue d'Histoire* 96, č. 362–363 (2009): 267–281, <https://doi.org/10.3406/outre.2009.4393> (staženo 19. června 2023).

Podpis studenta a datum

08.06.2023

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Seznam příloh

Příloha 1: Karikatura Leopolda II. a účastníků Berlínské konference z roku 1884 (obrázek)

Příloha 2: Karikatura Leopolda II. s imaginární branou do Konga z roku 1906 (obrázek)

Příloha 3: Plakát inzerující belgickou koloniální loterii z roku 1935 (obrázek)

Příloha 4: Sovětský funkcionář v Hergého prvním albu *Tintin au pays des soviets* (obrázek)

Příloha 5: Titulní strana časopisu *Le Petit Vingtième* z 29. května 1930 (obrázek)

Příloha 6: Ilustrace Tintina a levhartího muže (obrázek)

Příloha 7: Reklamní plakát propagující kakaový nápoj značky Banania z roku 1915 (obrázek)

Příloha 8: Ilustrace Tintina vybízející cestující z vykolejeného vlaku k práci (obrázek)

Příloha 9: Ilustrace Tintina se zabitým slonem (obrázek)